

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (była trzecia izba)

z dnia 24 października 2018 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Jurysdykcja w sprawach cywilnych i handlowych – Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 – Artykuł 23 – Klauzula prorogacyjna zawarta w umowie dystrybucyjnej – Powództwo odszkodowawcze wytoczone przez dystrybutora z tytułu naruszenia przez dostawcę art. 102 TFUE

W sprawie C-595/17

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja) postanowieniem z dnia 11 października 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 16 października 2017 r., w postępowaniu:

Apple Sales International,

Apple Inc.,

Apple retail France EURL

przeciwko

MJA, działającej jako syndyk masy upadłości eBizcuss.com,

TRYBUNAŁ (była trzecia izba),

w składzie: M. Vilaras, prezes czwartej izby, pełniący funkcję prezesa trzeciej izby, J. Malenovský, L. Bay Larsen, M. Safjan (sprawozdawca) i D. Šváby, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Apple Sales International, Apple Inc. oraz Apple retail Francja EURL przez adwokatów F. Molinié, J.C. Jaïsa oraz C. Cavicchioli,
- w imieniu MJA, działającej jako syndyk masy upadłości eBizcuss.com, przez adwokatów J.M. Thouvenina i L. Vidala,

* Język postępowania: francuski.

- w imieniu rządu francuskiego przez E. Armoët, E. de Moustier i D. Colasa, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina, G. Meeßena oraz M. Heller, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 5 lipca 2018 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 23 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 4, s. 42).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Apple Sales International, Apple Inc. i Apple retail France EURL a MJA, działającą jako syndyk masy upadłości eBizcuss.com (zwanej dalej „eBizcuss”), w przedmiocie powództwa odszkodowawczego wytoczonego przez eBizcuss z tytułu naruszenia art. 102 TFUE.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 2, 11 i 14 rozporządzenia nr 44/2001 stanowią:

„(2) Różnice pomiędzy przepisami poszczególnych państw o jurysdykcji i uznawaniu orzeczeń utrudniają należyte funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Dlatego nieodzowne jest wydanie przepisów celem ujednoczenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń [w celu szybkiego i nieskomplikowanego uznawania i wykonywania orzeczeń] z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem.

[...]

(11) Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo [co do zasady] od miejsca zamieszkania [lub siedziby] pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze [być zawsze dostępna], z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania [uzasadniony jest inny łącznik]. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost [w sposób autonomiczny] w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych.

[...]

(14) Z zastrzeżeniem jurysdykcji wyłącznych określonych w niniejszym rozporządzeniu musi być przestrzegana swoboda stron w zakresie umownego wyboru jurysdykcji, z wyjątkiem spraw dotyczących ubezpieczenia, umów zawartych z udziałem konsumentów i z zakresu prawa pracy, w których dopuszczalna jest jedynie ograniczona swoboda stron w zakresie umownego wyboru jurysdykcji”.

- 4 Artykuł 23 rozporządzenia nr 44/2001, zamieszczony w sekcji 7 rozdziału II, zatytułowanej „Umowa dotycząca jurysdykcji”, stanowi w pkt 1:

„Jeżeli strony, z których przynajmniej jedna ma miejsce zamieszkania [miejsce zamieszkania lub siedzibę] na terytorium państwa członkowskiego, uzgodniły, że sąd lub sądy państwa członkowskiego powinny rozstrzygać spór już wynikły albo spór przyszedłszy mogący wyniknąć z określonego stosunku prawnego, to sąd lub sądy tego państwa członkowskiego mają jurysdykcję. Sąd lub sądy tego państwa członkowskiego mają jurysdykcję wyłączną, o ile strony nie uzgodniły czegoś innego. Taka umowa dotycząca jurysdykcji musi być zawarta:

- a) w formie pisemnej lub ustnej potwierdzonej na piśmie;
- b) w formie, która odpowiada praktyce przyjętej między stronami; lub
- c) w handlu międzynarodowym – w formie odpowiadającej zwyczajowi handlowemu, który strony znały lub musiały znać i który strony umów tego rodzaju w określonej dziedzinie handlu powszechnie znają i którego stale przestrzegają”.

Prawo francuskie

- 5 W chwili wystąpienia okoliczności leżących u podstawy postępowania głównego art. 1382 code civil (kodeksu cywilnego) stanowił:

„Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, zobowiązany jest do jej naprawienia”.

- 6 Artykuł L. 420-1 code de commerce (kodeksu handlowego) stanowi:

„Uzgodnione działania, porozumienia, jawne lub dorozumiane kartele lub związki przedsiębiorstw, podejmowane lub zawierane, również za bezpośrednim albo pośrednictwem spółki lub grupy spółek z siedzibą poza Francją, są zabronione, jeżeli ich celem jest lub ich skutkiem może być uniemożliwienie, ograniczenie lub zakłócenie gry konkurencyjnej na rynku, w szczególności jeżeli zmierzają do:

1. ograniczenia dostępu do rynku lub wykonywania wolnej konkurencji przez inne przedsiębiorstwa;
2. stworzenia przeszkody w ustalaniu cen przez wolny rynek poprzez sztuczne wspieranie ich wzrostu lub obniżki;
3. ograniczenia albo kontroli produkcji, rynków zbytu, inwestycji lub postępu technicznego;
4. podziału rynku lub źródeł zaopatrzenia”.

- 7 Artykuł L. 420-1 kodeksu handlowego ma następujące brzmienie:

„Na zasadach przewidzianych w art. L 420-1 zabrania się nadużywania przez przedsiębiorstwo lub grupę przedsiębiorstw pozycji dominującej na rynku wewnętrznym lub na znacznej jego części. Tego rodzaju nadużycia mogą polegać w szczególności na odmowie sprzedaży, sprzedaży wiązanej lub dyskryminujących warunkach sprzedaży, a także na zerwaniu istniejących stosunków handlowych tylko z takiego powodu, że kontrahent nie zgadza się na niesprawiedliwe warunki handlowe.

Ze względu na możliwość negatywnego wpływu na funkcjonowanie lub strukturę konkurencji zabronione jest również nadużywanie przez przedsiębiorstwo lub grupę przedsiębiorstw zależności ekonomicznej, w jakiej w stosunku do tego przedsiębiorstwa lub grupy przedsiębiorstw znajduje się

przedsiębiorstwo nabywcy lub dostawcy. Tego rodzaju nadużycia mogą polegać w szczególności na odmowie sprzedaży, sprzedaży wiązanej i dyskryminujących praktykach, o których mowa w pkt I art. L 442-6, lub na sprzedaży pakietowej”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 8 W dniu 10 października 2002 r. Apple Sales International, spółka prawa irlandzkiego, zawarła z eBizcuss umowę nadającą eBizcuss status autoryzowanego dystrybutora produktów marki Apple. Umowa, na podstawie której eBizcuss zobowiązała się do dystrybucji produktów swojego kontrahenta na zasadzie quasi-wyłączności, zawierała klauzulę prorogacyjną na rzecz sądów irlandzkich.
- 9 W ostatniej wersji umowy dystrybucyjnej, datowanej na dzień 20 grudnia 2005 r., klauzula ta, sporządzona w języku angielskim, miała następujące brzmienie:

„This Agreement and the corresponding relationship between the parties shall be governed by and construed in accordance with the laws of the Republic of Ireland and the parties shall submit to the jurisdiction of the courts of the Republic of Ireland. Apple [Sales International] reserves the right to institute proceedings against Reseller in the courts having jurisdiction in the place where Reseller has its seat or in any jurisdiction where a harm to Apple [Sales International] is occurring”.
- 10 Strony postępowania głównego nie są zgodne w kwestii tłumaczenia na język francuski sformułowania „and the corresponding relationship” i tłumaczą je – odpowiednio – jako „et la relation correspondante” („oraz odpowiadający jej stosunek prawny”) (wersja eBizcuss), albo jako „et les relations en découlant” („oraz wynikające stąd stosunki prawne”) (wersja Apple Sales International).
- 11 Pomimo tej różnicy klauzulę można przetłumaczyć w następujący sposób:

„Niniejsza umowa oraz odpowiadający jej stosunek prawny [wersja Apple Sales International] / wynikające stąd stosunki prawne [wersja strony przeciwnej w postępowaniu głównym] łączące strony będą regulowane i interpretowane zgodnie z prawem irlandzkim, a strony poddają się jurysdykcji sądów Irlandii. Apple [Sales International] zastrzega sobie prawo dochodzenia roszczeń od dystrybutora przed sądami w okręgu, w którym znajduje się siedziba dystrybutora, lub w każdym kraju, w którym Apple [Sales International] poniesie szkodę”.
- 12 W kwietniu 2012 r. eBizcuss wytoczyła przed tribunal de commerce de Paris (sądem gospodarczym w Paryżu, Francja) przeciwko amerykańskiej spółce Apple Sales International oraz francuskiej spółce Apple retail France EURL powództwo o odszkodowanie z tytułu podejmowania przez nie aktów nieuczciwej konkurencji oraz nadużywania pozycji dominującej, na podstawie art. 1382 kodeksu cywilnego, art. L 420-2 kodeksu handlowego oraz art. 102 TFUE.
- 13 Orzeczeniem z dnia 26 września 2013 r. tribunal de commerce de Paris (sąd gospodarczy w Paryżu) uwzględnił podniesiony przez Apple Sales International zarzut braku jurysdykcji, uzasadniając swoje rozstrzygnięcie tym, że umowa wiążąca Apple Sales International z eBizcuss zawierała klauzulę prorogacyjną na rzecz sądów irlandzkich.
- 14 Wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2014 r. cour d’appel de Paris (sąd apelacyjny w Paryżu, Francja) oddalił środek odwoławczy od tego orzeczenia wniesiony przez eBizcuss.
- 15 Wyrokiem z dnia 7 października 2015 r. Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja) uchylił zaskarżony wyrok z powodu naruszenia przez cour d’appel de Paris (sąd apelacyjny w Paryżu) art. 23 rozporządzenia nr 44/2001 interpretowanego zgodnie z wyrokiem Trybunału z dnia 21 maja 2015 r.,

CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335), jako że sąd ten uwzględnił klauzulę prorogacyjną zawartą w umowie wiążącej eBizcuss z Apple Sales International, mimo iż nie odnosiła się ona do sporów związanych z odpowiedzialnością powstałą w wyniku naruszenia prawa konkurencji.

- 16 Wyrokiem z dnia 25 października 2016 r. cour d'appel de Versailles (sąd apelacyjny w Wersalu, Francja) – orzekając po przekazaniu mu sprawy przez Cour de cassation (sąd kasacyjny) – uwzględnił środek odwoławczy wniesiony przez eBizcuss i przekazał sprawę tribunal de commerce de Paris (sądowi gospodarczemu w Paryżu) do rozpoznania.
- 17 Spółki Apple Sales International, Apple Inc. oraz Apple retail France EURL wniosły skargę kasacyjną od tego wyroku do sądu odsyłającego, twierdząc, co do istoty, że w sytuacji gdy samodzielne powództwo, w rozumieniu prawa konkurencji, ma swoje źródło w stosunku umownym, należy uwzględnić klauzulę wyboru sądu, nawet jeśli nie odnosi się ona wyraźnie do takiego powództwa, a żadne naruszenie prawa konkurencji nie zostało wcześniej stwierdzone przez organ krajowy lub unijny.
- 18 Sąd odsyłający wyjaśnia, że w międzyczasie zapoznał się z wyrokiem Supremo Tribunal de Justiça (sądu najwyższego, Portugalia) z dnia 16 lutego 2016 r., Interlog i Taboada przeciwko Apple. Wyrok ten dotyczy również Apple Sales International i podobnej klauzuli jurysdykcyjnej sformułowanej w sposób ogólny. Supremo Tribunal de Justiça (sąd najwyższy) orzekł, że klauzula ta ma zastosowanie do stron w sporze związanym z takim samym zarzutem nadużycia pozycji dominującej w świetle prawa Unii i stwierdził brak jurysdykcji sądów portugalskich.
- 19 W tych okolicznościach Cour de cassation postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
  - „1) Czy art. 23 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że zezwala on sądowi krajowemu, przed który dystrybutor wytoczył przeciwko swojemu dostawcy powództwo o odszkodowanie na podstawie art. 102 TFUE, na zastosowanie klauzuli prorogacyjnej uzgodnionej w umowie obowiązującej między stronami?
  - 2) Czy – w przypadku udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej – art. 23 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że zezwala on sądowi krajowemu, przed który dystrybutor wytoczył przeciwko swojemu dostawcy powództwo o odszkodowanie na podstawie art. 102 TFUE, na zastosowanie klauzuli prorogacyjnej zawartej w umowie obowiązującej między stronami również w wypadku, gdyby wspomniana klauzula nie odnosiła się w wyraźny sposób do sporów dotyczących odpowiedzialności powstałej w wyniku naruszenia prawa konkurencji?
  - 3) Czy art. 23 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że zezwala on sądowi krajowemu, przed który dystrybutor wytoczył przeciwko swojemu dostawcy powództwo o odszkodowanie na podstawie art. 102 TFUE, na niezastosowanie klauzuli prorogacyjnej uzgodnionej w umowie obowiązującej między stronami, w wypadku gdy nie zostało stwierdzone żadne naruszenie prawa konkurencji – ani przez organ krajowy, ani przez organ europejski?”

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytań pierwszego i drugiego

- 20 Poprzez swoje pytania pierwsze i drugie, które należy zbadać łącznie, sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 23 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku powództwa o odszkodowanie wytoczonego przez dystrybutora przeciwko dostawcy na podstawie

art. 102 TFUE zastosowanie klauzuli prorogacyjnej zawartej w umowie wiążącej strony, gdy klauzula ta nie odnosi się w wyraźny sposób do sporów dotyczących odpowiedzialności powstałej w wyniku naruszenia prawa konkurencji, jest wykluczone.

- 21 W tym kontekście należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału wykładnia klauzuli prorogacyjnej dokonywana w celu ustalenia zakresu sporów objętych jej zakresem stosowania należy do sądu krajowego, przed którym jest ona powoływana (wyrok z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 67 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 22 Klauzula prorogacyjna może jednakże dotyczyć wyłącznie sporów już wynikłych albo mogących wyniknąć w przyszłości z określonego stosunku prawnego, co ogranicza zakres zastosowania klauzuli prorogacyjnej wyłącznie do tych sporów, które wywodzą się ze stosunku prawnego, dla którego owa klauzula została uzgodniona. Wymóg ten ma na celu uniknięcie sytuacji, w której jedna strona zostałaby zaskoczona przyznaniem jurysdykcji określonemu sądowi dla wszystkich sporów powstających w stosunkach z jej kontrahentem, które wywodziłyby się ze stosunków innych niż ten, dla którego zostało uzgodnione przyznanie jurysdykcji (wyrok z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 68 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 23 Mając na uwadze powyższy cel, Trybunał uznał, że klauzula odnosząca się w abstrakcyjny sposób do sporów powstających w kontekście stosunków umownych nie obejmuje sporu dotyczącego odpowiedzialności deliktowej, która to odpowiedzialność miałaby zostać uruchomiona na skutek zachowania kontrahenta wynikającego z faktu uczestnictwa w bezprawnym kartelu (wyrok z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 69).
- 24 Mając na uwadze fakt, że w chwili wyrażenia zgody na taką klauzulę poszkodowane przedsiębiorstwo nie mogło rozsądnie spodziewać się powstania tego rodzaju sporu, ponieważ w danym momencie nie wiedziało ono o udziale swojego kontrahenta w kartelu, nie można uznać, że spór ten miał swoje źródło w stosunkach umownych (wyrok z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 70).
- 25 W świetle powyższych rozważań Trybunał orzekł, że w wypadku powództw o odszkodowanie z tytułu naruszenia art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym z dnia 2 maja 1992 r. (Dz.U. 1994, L 1, s. 3), art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 zezwala na uwzględnienie klauzul prorogacyjnych zawartych w umowach o dostawy, pod warunkiem że owe klauzule odnoszą się do sporów dotyczących odpowiedzialności wynikającej z naruszenia prawa konkurencji (wyrok z dnia 21 maja 2015 r., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, pkt 72).
- 26 W świetle przywołanego orzecznictwa należy zbadać, czy przedstawiona wykładnia art. 23 rozporządzenia nr 44/2001 oraz towarzyszące jej uzasadnienie znajdują zastosowanie również do klauzuli prorogacyjnej powołanej przy okazji sporu dotyczącego odpowiedzialności deliktowej, powstałej – zgodnie z twierdzeniem powoda – w wyniku naruszenia przez jego kontrahenta art. 102 TFUE.
- 27 Taki przypadek zachodzi, gdy zarzucane zachowanie antykonkurencyjne przejawia się jako niezwiązane ze stosunkiem umownym, w ramach którego została uzgodniona klauzula prorogacyjna.
- 28 Podczas gdy zachowanie antykonkurencyjne w rozumieniu art. 101 TFUE, mianowicie udział w kartelu, nie jest co do zasady bezpośrednio związane ze stosunkiem umownym łączącym członków kartelu i osoby trzecie, na które kartel ten oddziałuje, zachowanie antykonkurencyjne w rozumieniu art. 102 TFUE, mianowicie nadużycie pozycji dominującej, może się urzeczywistniać w stosunkach umownych nawiązywanych przez przedsiębiorstwo znajdujące się w pozycji dominującej oraz za pośrednictwem warunków umów.

- 29 Należy zatem zauważyć, że w ramach powództwa wytoczonego na podstawie art. 102 TFUE uwzględnienie klauzuli prorogacyjnej odnoszącej się do umowy i odnośnego stosunku względnie wynikających z umowy stosunków pomiędzy stronami nie może zostać uznane za zaskakujące którąś ze stron w rozumieniu orzecznictwa przywołanego w pkt 22 niniejszego wyroku.
- 30 W świetle powyższych rozważań na pytania pierwsze i drugie należy odpowiedzieć, że art. 23 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku powództwa o odszkodowanie wytoczonego przez dystrybutora przeciwko dostawcy na podstawie art. 102 TFUE zastosowanie klauzuli prorogacyjnej zawartej w umowie wiążącej strony nie jest wykluczone z tego tylko powodu, że klauzula ta nie odnosi się w wyraźny sposób do sporów dotyczących odpowiedzialności powstałej w wyniku naruszenia prawa konkurencji.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 31 Poprzez swoje pytanie trzecie sąd odsyłający pragnie ustalić w istocie, czy art. 23 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że zastosowanie klauzuli prorogacyjnej w kontekście powództwa o odszkodowanie wytoczonego przez dystrybutora przeciwko dostawcy na podstawie art. 102 TFUE zależy od uprzedniego stwierdzenia naruszenia prawa konkurencji przez organ krajowy lub przez organ europejski.
- 32 Na to pytanie należy udzielić odpowiedzi przeczącej.
- 33 Jak bowiem zauważył rzecznik generalny w pkt 83 swojej opinii, uprzednie stwierdzenie przez organ ochrony konkurencji naruszenia reguł konkurencji – lub brak takiego stwierdzenia – jest całkowicie odrębną kwestią, niezwiązaną z kryteriami, które powinny mieć istotne znaczenie dla stwierdzenia, czy klauzula prorogacyjna ma zastosowanie w wypadku roszczenia o naprawienie szkód poniesionych w przekonaniu poszkodowanego z powodu naruszenia reguł konkurencji.
- 34 W kontekście art. 23 rozporządzenia nr 44/2001 rozróżnienie oparte na istnieniu uprzedniego stwierdzenia przez organ ochrony konkurencji naruszenia reguł konkurencji – bądź brak takiego stwierdzenia – byłoby niezgodne również z realizowanym przez ten przepis celem przewidywalności.
- 35 Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału (zob. podobnie wyrok z dnia 13 lipca 2006 r., Manfredi i in., od C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461, pkt 60 i przytoczone tam orzecznictwo), o czym wzmiankują również motywy 3, 12, i 13 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/104/UE z dnia 26 listopada 2014 r. w sprawie niektórych przepisów regulujących dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu naruszenia prawa konkurencji państw członkowskich i Unii Europejskiej, objęte przepisami prawa krajowego (Dz.U. 2014, L 349, s. 1), art. 101 i 102 TFUE wywołują bezpośrednie skutki w stosunkach między jednostkami i nakładają na dane jednostki prawa i obowiązki, za których egzekwowanie odpowiadają sądy krajowe. Wynika z tego, że prawo każdej osoby, która uważa się za poszkodowaną przez naruszenie reguł konkurencji, do domagania się naprawienia poniesionej szkody jest niezależne od uprzedniego stwierdzenia takiego naruszenia przez organ ochrony konkurencji.
- 36 W świetle powyższych rozważań na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że art. 23 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że zastosowanie klauzuli prorogacyjnej w kontekście powództwa o odszkodowanie wytoczonego przez dystrybutora przeciwko dostawcy na podstawie art. 102 TFUE nie zależy od uprzedniego stwierdzenia naruszenia prawa konkurencji przez organ krajowy lub przez organ europejski.

W przedmiocie kosztów

³⁷ Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (była trzecia izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 23 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że w przypadku powództwa o odszkodowanie wytoczonego przez dystrybutora przeciwko dostawcy na podstawie art. 102 TFUE zastosowanie klauzuli prorogacyjnej zawartej w umowie wiążącej strony nie jest wykluczone z tego tylko powodu, że klauzula ta nie odnosi się w wyraźny sposób do sporów dotyczących odpowiedzialności powstałej w wyniku naruszenia prawa konkurencji.**
- 2) **Artykuł 23 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że zastosowanie klauzuli prorogacyjnej w kontekście powództwa o odszkodowanie wytoczonego przez dystrybutora przeciwko dostawcy na podstawie art. 102 TFUE nie zależy od uprzedniego stwierdzenia naruszenia prawa konkurencji przez organ krajowy lub przez organ europejski.**

Podpisy